

nostra nemo nostrum sit exors luxurie no-
stre. vbiq; relinquamus signa leticie. qm̄
hec est pars nostra. et hec est fors nostra.

Non vos ad emulationez p̄uocent tam
nefande carnalium sententie. suos toto im-
petu totoq; malignitatis odore brutales
p̄sequantur affectus. nec p̄sequantur mo-
do sed incitent et euocent. in spurcijs. in-
cubilibus. in impudicijs. breuē hāc trāsi-
liant vitam. suas sibi diuitias habeant. su-
os mores. suas voluptate. Nempe quas
eternas vellent diuitie abibunt. et ip̄e qui-
bus maxime astricti sunt voluptates fugi-
ent. Et quib; caruisse cuperent p̄uersi mo-
res stabunt et comitabūtur inuitos. Lun-
cta hec que illos vulgo mirabiles oñdunt
momento tempis euanescent. sub ip̄ia for-
midine viuūt. si illa pep̄erit/mors non p̄-
cet. ducunt in bonis dies suos. sed expecta-
te paululum. ad inferna descēdent. Quā
obrem deuoti fideles p̄egrini/quos p̄cio-
sissimus agni immaculati regenerauit san-
guis. si peccata tanq; hospites pestiferos
expulistis. si nō t̄m̄mō peccata sed affectuz
etiam p̄positumq; peccandi qui vtiq; sine
peccato nō sunt bona fide deseruistis. si p̄
sinceram fidem/resurrectionis dominice
p̄ticipes effecti estis. si p̄ viuam sp̄em/vos
indubitanter resurrecturos expectatis. si
postremo p̄ charitatem et grām cū christo
cōsurrexistis. que sursum sunt querite vbi
christus est in dextera dei patris. Querite
inq; in p̄senti per bonorum operum et me-
ritorum abundantiam. vt comprehendatis
in futuro p̄ gloriam. quam nobis prestare
dignetur. qui mortuus est et reuixit. domi-
nus noster Iesus christus. Amen.

¶ Finit.

Sermo in concilio

Remensi per prefatus Cancellarium Pa-
risiē. factus Anno dñi. Dcccviij.

Bonus pastor animam su-
am dat pro ouibus suis.
Originaliter Math. x.
et recitatur in euangelio
dominice currentis p̄sen-
tialiter lecto. Animaduerte nunc o bo-
ne pastor Reuerendissime pater sancte se-
dis huius Remē. antistes. Animaduerte
tu qui animaz tuam habes pro ouibus tu-

is dare. non venalem habere. non p̄iudi-
cialiter retinere. Aua nunc in circūitu o-
culos tuos et vide. omnes isti congregati
venerunt tibi. obedientes sunt. non sicut o-
ues errantes. sed conuersi sunt ad te pasto-
rem et episcopum animarum suarum secū-
dum verba primi pastoris petri in episto-
la eiusdem dominice currentis. Interrogē-
tur qui et quales ip̄i sunt. Respondere cō-
uenit eis et sententia illud de Benefi. Pa-
stores ouium sumus. Conueniat et o vti-
nam illud alterum de euangelio cui libz eo-
rundem. Ego sum pastor bonus qualis a-
nimam suam dat pro ouibus suis. Pro il-
lis inq; ouibus que p̄pheticum illud ca-
nunt deo. Nos autem populus tuus et o-
ues pascue tue. Doretur igitur et affluat z
dilaretur cor tuum. cum videas tu bonus
pastor coadiutores tuos consodales du-
ces gregis tui. Ipsosq; rationales quosdā
pascue tue hoc est prouintie tue Remē. a-
rietes. Quidni miretur in hac die et afflu-
at et dilaretur cor tuum cum p̄miserit sum-
mus pastor noster dicens. Ubi fuerit duo
vel tres congregati in nomine meo /ibi in
medio eorum sum. Grandis p̄missio vi-
ri patres et fratres et omni cōsolatione ple-
nissima. Hec nempe celeberrima congre-
gatio. Hec tua conuocatio sanctissima o
bone pastor/nunquid non in nomine Je-
su facta esse vere putanda est. Putanda est
profecto. Sit enim ad extirpationem vici-
orum et virtutum plantationem. Sit ad e-
uulsionem scismatum et pulcerrime pacis
radicationem. Firmiterq; ad fortem custo-
diam gregis dominici. ne male dispersum
ne vagabundum per deserta negligētiera/
piat/dissipet/perdat/deuoret ipsuz lupus
ille vorax infernalis. quin potius visitat.
crebro colligatur sub vnius ouilis tectum
quod est fides christiana. Illicq; protectō-
ne sollicita foueatur. Acce ergo domin⁹ no-
ster Iesus christus in medio nostrum est
viri patres et fratres. Intendite que dico.
dominus in medio nostrum est. quid aspi-
citis quid stupetis? Ita est credite non mi-
hi. sed pollicenti qui mentiri non potest.
Ego inquit in medio eorum sum Et quis
ego qui loquitur? Domin⁹ fortis et potēs
Ipse est pastor bonus qui animam suam
dedit pro ouibus suis. O certe pulera/o fe-
lix hec et deo grata societas. in cui⁹ medio
dñs ille ē cui agl̄ifuiūt. cui solz lūa famlanē

Her. fact' in cōcilio remēsi

Nemo iam desperet nemo trepidet et aspectu vel occurſu tot lupoz rapacium insidiarum quondie grezi christi. confidat potius vnusquisq; in verbo helisei. Plures p nobis sunt q̄s cum illis. Adest quippe de' affunt et ministri eius milia millum et decies centena milia. Qd si tales p nobis q̄s contra nos? Adest et tu pulcherrima non dicam pales quam pastorz deam gentilitas fabulatur. sed summā veri pastoris mater virgo misericordie virgo benedicta. Adest plane. nam vbi mater si non vbi filius inuenitur. Adimus ergo nūc te cum fiducia que thronus es gratie. mater misericordie vt gratiam et misericordiam inueniamus in auxilio opportuno. qd vt assequamur s̄ sentamus illud angelicum. Aue grā plēa dominus tecum zc.

R **Bonus pastor animam suam dat p ouibus suis. fiat hoc fiat**
Congratulor tibi o bone pastor. cōgaudeo et glorioz in domino. quonia video vident et ceteri omnes hic p̄ntes studium tuum. zelum tuum quo ad imitationem veri pastoris/queris p hoc sacratissimum concilium dare animam tuam p ouibus tuis Et qualem animam. Animam sane q̄ triplici virtute predita est. Habet itaq; ania tua sicut et relique de humana specie vim triplicem. habet vim rationalem resp̄cū veri. vim irascibilem respectu ardui. vim concupiscibilem respectu boni. Itaq; bonus pastor dat hanc totam animam/p ouibus suis. **Fiat hoc igitur fiat. qz tempus faciendi domine loquitur p̄pheta ad dominū. Quare tempus faciendi? qz dissipauerūt legem tuam. Qualem legem? Legem euangelicam naturalem z canonicam. Quibz modis? Innumeris et pessimis. Propterea conuenit nunc ecclesia magna ecclesia totius huius Remēsi. p̄uincie/cogitare qd facerent. Et bene quid facerent. quia tempus faciendi/tempus ponendi manus ad opus et ad aratum. alioquin quid proderit nouas veteribus sup addere sanctiones si non veteres fiant nec noue? Apponatur manus ori necesse est. hoc est opatio locutioni. ne sit vox quidem vox iacob. manus autem manus sint Esau. Euitetur imperium qd vulgari puerbio melius sonat. dictum optimum est. sed querite quis hoc aget. Illud insuper quod obiectum fuisse**

Platoni Seneca refert. Aliter loqueris aliter viuis. Deniq; satis fuit mordax i pastores responsio femine cuiusdam deuote. Decredibat de sermone quodam cum turba multa. Interrogatur ab obuio quodaz si sermo factus esset. nequa q̄s inquit. Porro dum interrogans miraretur sueq; reversionis cum hominum hac copia causaz requireret ex quo nō erat sermo factus? Subintulit ipa Sermo vnq; dictus est sed nō factus. Dicant enim et non faciunt.

Fiat igitur ab vno

quoq; pastore quod pponit dominus. det animam suam pro ouibus suis. Illaz itaq; animam que imago est beate trinitatis fm triplicem vim prenominatam. Relucet nimirum in sua vi rationali. Sapientia seu veritas que appropriatur filio. Relucet in vi irascibili. Potentia seu strenuitas que appropriatur patri. Relucet in concupiscibili Beniuolentia seu bonitas que appropriatur spiritui sancto. Hanc o bone pastor totam aiam nō vnicam sue virtutis portiōem curaueris dare p ouibus tuis/triplici sedulitate pascendis. Nec enim estimo telatere quemamoduz olim primo pastori Petro ter interrogato terq; r̄ndenti/bonus pastor xp̄us/ter subintulit dicēs **Pasce oues meas Pasce agnos meos. et rurſus. Si diligis me pasce oues meas. pasce verbo. pasce exēplo. pasce subsidio. pasce verbo predicationis docte. pasce exēplo cōuersationis sancte. pasce subsidio charitatis pie. Predicatio docta fundat in fide quo ad vim rōnalem. Conuersatio sancta roboratur in spe quo ad vim irascibilem. Subuēctio pia cōsumat in charitate q̄ ad vim concupiscibilem. Quisquis hoc mō pauerit oues suas triplici pablo saluari/verus imitator censendus est pastoris boni. implēs sp̄iam suā zprehēsz in verbis thematicis. Bon' pastor aiaz suā dat p ouibus suis. Sic ei repellit ab ouibus suis rōablibz tres urmas caldeoz interficere q̄rētū gregez cū pueris. iuxta signam in principio iob positā Sic arcet sic reprimat tria luporū sp̄ialiū genera seuissia ab ouibus xp̄i. lupū carnē. lupū mūdū. lupū diaboli Fides appropriate reprimat mundum. Que est hec victoria que vincit mūdum? Fides nostra Spes coeret z configit carnem dum agit vt nostra cōuersatio sit in celis. nō car-**

S nalis. Charitas demum fugat diabolum quia sola diuidit inter filios regni et perditionis. dei scz et diaboli. **D**is itaqz plocutis tam pro fundamento quasi solidodocendoz qz vt posito ordine lucido: confusio fastidiosa et memorie inimica vitetur. Pergamus consequenter iuxta hanc triplicem anime tue virtutem o beate pastor. z exequamur tres in hac nostra qualicumqz exhortatione partiones principales sub ternario considerationu in vnoquoqz partitionis articulo. quatenus edificium nostrum tanqz triangulari triplicitate subnium. fortiori stabilitate subsistat. **E**rit prima partio de pabulo docte pdicationis. **E**rit scda de pabulo sancte conuersationis. **E**rit tertia de pabulo pie subuentionis. si ac fiat.

Frequentes igitur prime partitionis structuram collocem? i ea primam considerationem que talis est. **P**rima consideratio pascere oues pabulo pdicationis. dando animam quo ad vim rationalem pro eis. est officium de necessitate annexum pastorali dignitati. **D**ura p quibusdam sed verissima sententia proba. pspiciuz certe e policiam ecclesiasticam a christo legislatore sapientissimo / pfecte constitutaz esse. qp pe ille est de quo moyses cecinit. **D**eiperfecta sunt opera **S**ed ad huius institutionis perfectionem erigitur nutritio spiritalis p vita animarum conseruanda. quemadmodum in policia terrena necessarius est corporalis cibus. alioquin sine pabulo conuenienti sicut illa temporalis sic et illa spiritalis vita suo modo deficeret nec esset communitas per se sufficiens. **A**d hoc respicit dictum vetus a christo renouatum. **N**o in solo pane viuit homo zc. **O**portuit igitur ordiare ministros aliquos pabuli huius spualis p rationalibus ouibus gregis christi ne perirent. qui hoc agere. z possent ex officij auctoritate et deberent ex superioris obligatione. **T**ales vero quales alios conuenientius accipimus qz prelatos. **H**os ideo pastores appellat crebro scriptura tam veteris qz noui testamenti. increpans eos qui no oues sed se pascunt. **U**nde nec puduit deum ad huius rusticanuz humilitatis exemplum sese dejicere. **E**go sum pastor bonus zc. **H**inc **Z**acharias **A**bia sacerdotis custodiunt scientiam et

legem ex ore eius requirent. **P**ropterea eni dedit deus ipis regiones gentium et labores populoz. vt custodiant iustificaciones eius et legem eius exquirant. et sint parati iuxta quod vult. **P**etrus. omni psceti redere rationem de ea que in eis est fides spe **H**inc. **P**aulus ad **R**himo. et ad **T**ymuz alibi pluries vult epm doctorem esse. z potentem instruere in doctrina sana. et eos q contradicunt arguere. **H**oc officiu pdicationis ita pretulit quasi de reliquis nulla sibi cura videretur. **U**nde et dicit. **N**on misit me dominus baptizare sed predicare **C**onformis est ad hoc apostolorum responso dicentium. **N**on est equum nos relinquere verbum et ministrare mensis. **Q**uanto magis existimas hoc dixissent de alijs operibus minus sanctis. minus spiritalibus atqz pijs. **S**ed o mores o tempora. **l**udibrium nunc apud quosdam ex prelatibus vel probrosum aliquid artificium / suaz idignum dignitate predicatio vel publica ad populum exhortatio iudicatur. **E**st iniquum hoc officium vel mendicantiu vel pauperum theologoz. **A**deo nihil sapit q dei sunt animalis homo. adeo qui de terra est nihil nisi de terra loqui potest. **S**ed dicunt predicamus gregi nostro per substitutos. predicamus per tales qui se libenter ad hoc opus ingerunt. et hoc nonne satis est? **N**onne multiplicatio fit sermonuz tanta q in nauseam transit audientium? **A**gimus utiqz alia grandia et ardua dum iurisdictionem nostram. dum temporalitatem / vigilanter protegimus. spiritalia enim sine temporalibus diu esse non pnt. **S**ed respondeant velim primo qd deprelatibus p seipm exerceat. et principale p substitutos. vel econtra? **S**i enim illud oportuit facere scilicet predicare et aliud non omittere scz iurisdictionem defendere. sit executor principalioz ipe qui principalis e habendus. quia eni pdicatio possit p substitutum fieri quanto magis id qd minus est. temporalium defensio? **A**dvertat pinde qz pauci sunt sermones in tam multis. multis in qz numero sed perfectionis lauderarissimis. **Q**uare? **Q**uia adultera verbum dei atqz corrumpitur. dum vel qstus existimat pietas. vel du miscens erroz mala semina vel iunilia sterilia qz narratoni frivola z zizania supseminantur. **I**ta pfecto

Obiecto

Ratio

Her. fact' in cōcilio remēsi

cura vigilantior apud quosdā ex platis habetur in eligēdis mercenarijs. p cultura a / groz suoz q̄ habeant in electione bonoz / predicatorz. pro cultura spiritali animaz. Deniqz quia solam temporalium defensionem vel administrationem attendūt / nil mirandum. si consequenter censeant pcuratores et aduocatos vel prudentes aliq̄s de seculo in cautelis et traditionibus hūanis / pferendos esse viris quantumlibet in sacra doctrina et spiritali conuersatiōe polentibus. Nam s̄m p̄stitutionē finis / de conferentibus ad finem iudicamus. Ad damus ad priora q̄ officio cuiuslibet hierarchico tantum annexa est predicationis obligatio / quantum plus vel minus approxi māuerit apostolice dignitati. quemadmodum sunt archiepiscopos / teratus cure parrochiales. archidiaconatus. decanatus et similes. Unde spectat ad curatos cognoscere summam et in quodam generali precepta legis cum quadam explanatione grossa articulos similiter fidei nostre. traditio / nem quoqz sacramentorum. distinctiōem peccatorz. ac eoz q̄ que sunt reseruatā nō reseruatā. institutiones festozum et siqua sunt similia. Pertinet autem vltra hec ad prelatos scire rationem subtiliter ac particulariter reddere aduersus hereticos. preros / de predictis. Deniqz cum beneficiuz detur propter officium (officium inquam non tantum in horis dicendum. sed tantūdem vel amplius in concernentibus de p / pinquo vitam et pasturam gregis domini ci) iudicent apud se hi qui p̄dicationis officium sibi maxime debitum / vel nesciunt vel omittūt / vel deeriori sacrilegio spunt et irrident. iudicent oro si beneficium tale rite iuste qz recipiunt aut retinēt non minus q̄ si negligenter ecclesiasticuz in horis dicendis officium. iudicēt an fructus beneficiorz / suos satiant et similia qualia non est meum nunc diffinire. q̄uis emula curiositas vebemēter expoceret difficillimum in hac re iudicium. sed abeat aliorum in toto hoc nostre exhortatiōis excursu. et quod fieri debere / monstratum est fiat fiat.

Secunda cōsidera

tio. Pascere oues pabulo p̄dicationis / dando animam rationalem p eis / sicut est officii magne dignitatis ac pietatis sic grā

dis in eo difficultas inuenitur. Si pietas iuxta apostolicam vocem valet ad omnia. que maior altera / que dignior pietas / excogitari possit. q̄ que liberat animam a morte perpetua. que protegit eaz ne lupis infernalibus pateat in deuorationem. que tandem ducit et perducit vbi ingreditur / et egreditur / et pascua inueniet. Huic officio que vel qualis altera misericors largitio valebit equari. Si magnum est pascere carnem protinus morituram vt interim viuat. animam in eternum victuram q̄ p̄ciosum est pascere ne pereat. Dura est nimis illa p̄bere lamentatio. Paruuli petierunt panem et non erat qui frangeret eis. si ad carnem referas. sed durior in immensum si de spiritu sermo fiat. Accipite quomodo concluderit Iacobus epistolam suam. Fratres inquit si quis ex vobis errauerit a veritate et conuertat quis euz. scire debet quoniam qui conuertit fecerit peccatorum ab errore vie sue. saluabit animā eius a morte et operit multitudinem peccatorz.

Porro difficultatem cure pastoralis patres sancti Grego. in suo pastoralis et Abriosto. in alio. similiter pastoralis suo ad basilium diligenter aperuerunt. assignantes p̄cipuam difficultatis rationem et predicatione verbi dei. Tanta quippe in ouibus pascendis pabulo predicationis varietas et velut contrarietas accidit. vt quod vnā nutrit / maceret alteram aut maceret. pascetes vario multum diuersa palato. Culpa uerit aliquis auaros. prodig' inde sumet argumēta sue profusionis inique. Culpa uerit prodigos / auarus inde tenacior / didior qz efficietur. Sic est inuenire in omni viciorum extremitate. nisi cautissima sollicitudine sic arguat vnum viciū / qz alterum similiter inculpetur. Hoc autem semper et solerter agere per gladium verbi dei secantem a dextris / et a sinistris. vt mediuz virtuosū itineris liberum pateat. ad incedendum viam regiam mandatorz dei. tam arduum puto. predicatorum quoqz tā prudentem et vigilem exigere sensu. vt vix possit vnus ex milibus inueniri. Adde qz auditorum quidam hebetes sunt. quibus pene nihil potest / quantacumqz prolit / tas decies repetita inculcare. Alij p̄uolāt igenio. cōfestimqz fit apud eos oīs morositas onerosa. Quā paucissimos isup vides debis auditores. qui fideliter et diligenter

attendant ea que dicunt. qui non ea que audierint sed que audire putauerint trahant ad sua desideria fouenda potiusq̄ eradicaanda seu moderanda. **V**ertitur eis verbū dei in prouerbū et fabulā. trahūt q̄ illud ad omnē partē contradictōnis sicur de sono campanarū agunt pueri. **S**icut etiam in fabulis de lupo syllabicante narratur. qui audiens pa. z ter. coniungit et his agnel. **Q**uare: quia sic in imagine sua versabatur. Tales deniq̄ ea que male intellexerint peius interpretantur. z pessime deserunt ad cereros inuidia vel stulticia stimulari gerunt similitudinē crebri/yl colatorij lactis. effluit ab eis quicquid purum suscepant. **P**urgamenta solayt festuce sordes z palee retinētur. **E**rigit ergo ad officij predicatōnis ingeniū velox solers atq̄ versatilis velur in non p̄specto tēpore. a dextris a sinistris ante retro sursum z deorsum. **E**rigit eloquentia torrens et vehemens. suadibilis z suavis copiosa q̄ ne adhereat lingua palato z arescat. **N**ec minus temperatā esse conuenit ne nimis effluat semen generatiuū filiorū dei. z fordescens inutile fiat ad generatiōē. **E**rigitur cognitio scripturarū sacrarū cum ceteris omnib⁹ que ad mores spectāt. **I**nde est illa dum pastor consecrat interrogatio scis vtrūq̄ testamentū. **Q**uoz aliqui qua consciētia respondeāt. scio. ipsi viderint. **E**rigit multiplex expientij actiū bñā norū z conditiōnis annotatio eorū q̄ docendi sunt. **E**rigitur exēplaris vitaz cōuersatio irrephensibilis in medio nationis prauē. aliena ab omni crimine. p̄sertim ab auaricia z luxuria. que maxime sunt cōtraria fame. alioquin plus destruit exemplo q̄ edificet verbo. **V**ox operū fortius sonat q̄ verborū. **E**rigit deniq̄ gustatio spiritus p̄ contēplatiōem. alioquin ceteros accendere ad eternoz desideria qua fronte presumpserit. si frigidus in se tor⁹ z algidus remanserit. **V**ide nūc si officium pdicatōnis existimaueris leue/pas- simq̄ omnibus imponendū. **N**ihilomin⁹ ipsum quod tante pietatis et difficultatis ostensum est fiat fiat.

Consideratio .III.

Pascere oues auctoritative pabulo p̄dicatōnis dando animā ratiōnalem pro eis: est officij quod nulli fas est exercere

nisi misso. nec mitti quispiā debet nisi sit idoneus et probatus. **P**rimā partem breuibus verbis absoluit apostol⁹. **Q**uo modo inq̄t predicabūt nisi mittant. **C**ōfunderet enim penitus ecclīastica hierarchia. si cuilibet indifferēter auctoritatiū predicatōis officij laxaret. **P**atuit in tu-relepimis z alijs idiotis quos hec audacia sefellit et in varios traduxit errores. **A**uctoritatiū vigilanter diximus. quia fratnam correctōem secretā scilicet aut amicabilem/que edificare nō scandalisare p̄sumit. lex xp̄iana cuius finis est charitas cōcedit omnibus. dum ait. si peccauerit in te frater tuus. zc. **S**ic enim dicit sapiens mandasse deum cuilibet de proximo suo. **E**t nihil humanū putabat comic⁹ senex/ a se alienum. **N**ullus enī peccat/ quin nocet vniuersis. tanq̄ si membrum corporis vel pars exercit⁹ spiritualis/depereat.

Fit autē missio ad predicandū solenniter. vel per deū immediate. que tamē probari debet apud recipientes vel per miraculum vel per p̄phetiam vel aliud sufficiens tale signum. **A**ut fit per deū median- te superiorū auctoritate. quib⁹ imposuit huius auctoritatis vinculū sit. fit rursus nonnūq̄ missio talis ex ipsa necessitate/ lege. quando nō aliter posset fidei seu mox veritas inuolata seruari. **U**bi verū est illud Pasce fame morientem si nō pauisti occidisti. **P**orro nullum debere mitti qui nō fuerit idoneus et probatus docēt artes ceteras. q̄s exercere non p̄sumit ignarus ipsarū. **S**icut ex oratio sumpsit hieronimus. **Q**uod medicorum est p̄mittūt medici: tractant fabrilis fabri. **R**emouet apostolus ab officio pdicatōnis mulieres. **M**ulierē inquit docere nō p̄mitto. **I**nuestigemus rationē z inueniem⁹ multos ex viris prohibitos. **S**pectat nimirum ad pastoralem doctore cōstantia. spectat prudentia. spectat pudicitia. vt sit in eo facultas veritas z bonitas. **C**onstantia dat ne succumbat aduers⁹. ne cedat cōuicijs vel iniurijs. ne rumoribus falsis z indignis. vel infletur ad gloriā. vel contabescat ad ignominia. **N**ec enim gladiator: (sicut dicit Chrysost.) plus habere debet animā in manibus. hoc est eam vltro morti dare. q̄s predicator. **A**uero quis ne sciat mulierem imbecilem esse. fragilem. inconstantem. sic pueri vel adolecentes.

Sermo factus in concilio reimensi

pueros dico vel etate vel moribus. sic omnes querentes que sua sunt non que iesu xpi. Sedunt namque ad primam iniurie vel contumelie personalis seu iacture temporalis suspirationes tanquam arundines vento mundani timoris agitate. **P**rudencia dat pastorali doctore. ut nec fallere velit nec falli leuiter possit. Sed audi quid de iudicio mulierum dicit aristoteli. quoniam instabile est et inualidum. sic apud comicum dicitur mulieres prope sicut pueri leui sententia. Quod viderat egregius poeta dices. **V**arium et mutabile semper femina. Quot autem inueniuntur inter viros quorum iudicia circa agibilia et credibilia vel nullum est vel obscurum timidum et incertum vel erroneum. quia nec ipsos erudiuit lex dei. nec regularis bene viuendi disciplina perdocuit. **S**olidum idcirco nequeunt alijs circa scrupulosas questiones suas dare consilium. tanquam interrogatio fiat eis de ignotis nec expertis. **C**ontinentia denique dat pastorali doctore ut nec in se lubricitatem admittat. nec ad illam auditores alliciat. **A**uero mulieris vox/facies/gestus/ quasi si tede sulphuribus illite audientes et spectantes adurunt facilliter. et in prauam desideriorum carnalium flammam accendunt. **S**ic virorum aliqui muliebriter fracti sine neruis discipline/plus eloquio et gestibus effluunt in lasciuiam. ipsamque prouocant nutriunt et augent quam extinguant. **F**estiuam in ipsa meditatiōe mea pgerere post hanc triplicem prime partitiōnis consideratiōem/ad aggressum secunde partitiōnis locuturus de pabulo sancte conuersationis. tum ecce visa est astitisse industriosa sedulitas. affirmans non satis esse si deducantur in medium defectus existentes circa pabulum dominici gregis. nisi pariter inuenirentur prouisiones. et hoc tanto efficacius quanto particularius. **U**niversalia enim parum sed singularia multum docent. **A**t ego dum has prouisiones ab eadem industriosa sedulitate pquirem (cito enim secum sensi) enumerauit plurimas hic et in posterioribus. quarum pauca ante conspectum conuocatiōnis huius celerime rememorari iussit. repetens crebro. fiat fiat.

Prima prouisio

Fiat in primis iuxta premissa executio de

cretalis illius que in omni metropolitana ecclesia/scholam theologie constituit. **N**ec videtur schola mendicantium sanis esse. **E**xpediret amplius ut hec institutio cuius quotatio est sicut et aliarum dominis iuristis linquo/ extendere ad ecclesias cathedrales et alias collegiatas notabiles. sicque vna prebenda esset ad officium hoc salutarium/ specialiter et irrevocabiliter applicata. **Q**uem admodum dominus noster **B**enedictus/ procurante preceptore meo inclito domino **L**ame racei. constituerat. sed nescio quo pacto/ tam sanctum opus e medijs ut dicitur manibus elapsum est. **C**oncedebatur ut legentes et studentes perciperent certis diebus et horis/ distributiōes quotidianas. hac ratione qua intendentes temporalibus ecclesie comodis/ sine ullo contraditione recipiunt. **E**xpediret in super ut monasteria notabilia/ non carerent viris docentibus suis religiosos etiam ab adolescentia/ meditari in lege domini die ac nocte. **A**lioquin postmodum in ipso ocio suo quod cōtemplationi deditum esse conuenit/ qualiter exercebuntur ad diuina? **T**eneda denique est decretalis prohibens ipsos audire leges vel physicam. artes scilicet practicas negotijs accommodas. **N**am apud eos que scientia magis quam theologia deberet vel doceri vel cognosci?

Secunda prouisio.

Fiat amplius apud ipsos qui se predicationibus exponunt/ examinatio prius circa generalia nostre fidei. et circa precepta et mores. ut cognoscatur si talia predicare nouerunt. et ad ea principaliter predicanda. seclusis fabulis anilibus et ludicris compellantur. **A**rceatur in super tam generalis licentia apud quosdam religiosos qui protinus ut aliquis sciuerit duo verba proferre volubilitate lingue/ in throno sancti in cathedra predicandi. **I**nstruant denique non detrahere superioribus absentibus in subditorum presentia. **N**am hoc agere quid proficit nisi ad subuersionem auditorum. apud quos inde nutritur rebellio murmur. odium. impatientia. contumacia. proteruita. et detractiōis libido. cuius signum est quia extollunt se detractores huiusmodi. quasi soli sint qui veritatem audeant palam dicere. **D**oceatur populus contra obedire prepositis suis etiam di-

scholis ostendendo. q̄ dominus regnare facit malos et ypocritas propter peccata populū in eorum gravē penam. Sic habet beatus predicator linguā et linguam. Linguam pro subditis et linguam pro dominis et prelatiis.

z **Tertia provisio.**

Fiat rursus provisio sufficiens curis parochialibus. ut sibi possint de pabulo predicationis providere. sicut institutio priorum habuerat. qui apud multos adhuc observatur. ubi mendicantes non abundant. Sit etiam in qualibet parochia cura specialis intra sacros canones de instructione pauperum et presertim in morum disciplina firmi principia. nostra religionis rudimenta. Ecclesie siquidem reformatio (sicut quidam ait) debet inchoari a parvulis. quoniam eius reformatio venit ab eis prave et nequiter instituta. Quamobrem fiat sicut preactum est provisio sufficiens aliqua pro magistris. fiat pro predicatoribus idoneis. si sint seculares. de prebendis. si mendicantes alium. de per prelatos et curatos. quatenus ad pietatem magis quam ad questum suam valeant attendere ordinare. Itaque si procuratoribus. si advocatis. si alijs practicantibus. assignatur sedulo pensiones certe et magne quamvis aliunde lucrent. qualiter non absurdum erit. non magis hoc fieri pro laborantibus gratis ad spiritalem omnium dominicarum nutritionem. dum exercent officium quod de necessitate monstravimus annexum esse pastorali dignitati. Sed improperando dicunt nonnulli prelatos. Cur inquit vos theologi maxime doctorati. non predicatis. cur statis in studio vel in camera tota die ociosi. Cur talentum scientie vobis collatum retinetis. Accipiant sic loquentes veram hanc pro multis responsionem. Nemo nos condidit. neque licentia magistralis in theologia dat obligationem predicandi. sed ostendit idoneitatem. quam exerce re non tenentur nisi velint. vel aliunde mittantur cum mercede sua. Addito quod plus sollicitudinis et temporis apponet aliquis predicator verbi dei in uno sermone rite componendo. retinendo et pronunciando. quam advocatus unus pro multis diebus patrocinando. Cur ergo sua mercede cariturus est recipienda ab illo cuius debent exercere officium et non solum a populo. Hoc igitur

fiat fiat. Quod audacius introduxi. quia me sentio ab omni specie questus alienum. cum satis iam habeam dei dono de bonis ecclesie et ponam sine sumptu alieno evangelium.

Quarta provisio.

Fiat postremo quo ad hoc publicatio quod rursus tractatorum compositorum vel componendorum. vel qui iam forte compilati sunt in quibus generalis tenor nostre fidei et preceptorum et sacramentorum cum similibus continetur. quatinus in eis sacerdotes et curati simpliciores legere possint et istius quid ipsi scire. quid alios docere debeant docere in quibus etiam per scripturam talem si non aliter cognoverint. Compelli quoque poterunt. talia suis expensis exemplaria sibi comparare. quemadmodum fit de statutis humanis synodalibus. pro cura temporalium. et hoc nisi forsitan aliunde caritas abundans prelatorum. indigentie pauperum subvenire voluerit. Hic inseri potuisset de lectionibus sacris legendis ad mensam ecclesiasticorum et presertim prelatorum. Item de cohibendis questoribus istis. laxantibus linguas suas ad falsitates et ineptias. Sed hec interim sufficiat de provisionibus circa primam partitionem. et suas consideraciones ita commemoratas.

Secunda partitio

A principalis. Vidistis prestantissimi viri patres et fratres quemadmodum diximus aliquod de pasceendis ovibus pabulo predicationis docte. dando animam propriam in portionem vel vim rationalem. per eis. Nec sufficiens quam multo plura et altiora dici poterant. sed supplebit imperfectum meum. ditissima vestre sapientie magnitudo. Nunc pro usque convertat oratio ad alium modum pasce di oves in portionem irascibilem. animam hoc exemplo sancte conversationis. dicatur id quod obtigit mihi in ipsa meditatione mea. dum circa hoc eloquii recogitarem. duce vel comite industriosa sedulitate. Circumvoluebam oculos mee considerationis per ocella varia ecclesie militantis. Illic aspexi viros pastores habitantes in casulis et portatilibus tabernaculis. scientes hic se non habere civitatem manentem. sed debere futuram inquirere. Illic similiter vixi sunt oves rationales gregis christi. signate oves

Sermo factus in concilio reimenfi

signo thau de sanguine agni. **S**heu pi-
cula. heu seductores. heu mille nocēdi ar-
res. mille mouēdi discrimina. quilibet ouis su-
os patitur hostes. suas insidias. sua certa-
mina. Hanc vepres spine sentesque dilace-
rant. hanc estus vrens. hanc bruma rigēs
discrasiant. hec infixā est in limo pfundi.
hec ex altis rupibus preceps ruit. adhez
huic veterna scabies. alteri contagiosa so-
cietas morbu affricat. sicque fascinatio mor-
bidarum transit in teneriores agniculos
Denique quid ouibus miseris erit tutum.
quando iuxta puerbiū grecū Lupi fun-
gunt officio pastozum. **V**el certe pastozes
uersi sunt in lupos qui nō parcūt ouib?
An non lupus tyrannus rapax qui lanā et lac
ouiu immo carnes et ossa p violentā ex-
ctōem surripit cassat et opprimūt? **A**n nō
lupus tyrannus fallax qui lanā et lac ou-
um carnes et ossa p astutiā procurationū
et aduocationum surripit cassat et deijcit?
An nō demū lupus tyrannus vorax qui
lanam et lac ouiu. carnes et ossa per gulā et
luxuriā surripit cassat et inficit? **E**t ubi iā
obsecro tales lupos rapaces fallaces et vo-
races nō poteris inuenire. qui rapiūt qui
fallunt qui deuorāt? **R**apiūt cauillando
fallunt liti gādo. deuorāt luxuriando. **A**u-
diamus ex ezechiele veterē summi pasto-
ris querimoniam. **L**ac comedebatis. et la-
nis operiebami. quod crassus erat occide-
batis. gregē aut meū nō pascebatis. quōd in-
firmū fuit nō consolidastis. et quōd egrotus
erat nō sanastis. quod cōfractū est nō alligastis.
et quōd abiectū est nō reduxistis et quōd
perierat nō quāstistis. sed cū austeritate im-
pabatis eis. et cū potētia. et reliqua in hāc
sententiā. **I**uxta que p cōplemento no-
stre huius secūde partitōis. induco tres
cōsideratōes cū duodecim pūisionib quōs
industriosa sedulitas recensuit.

2 Considera. prima

Bonus pastor nequit animā dare p ou-
ibus sē vim irascibilē. nisi prius studue-
rit eijcere tyrannidē rapacē que est lupus
auaricie. **I**nstituēs itaque paulus vepes pa-
storē docuit hospitalē esse debere et nō tur-
pis lucri cupidū. **S**ed quōd daret hospiti-
bus sua qui tollere satagit aliena quique ra-
proribus alienis nō obsistit. **V**ideat ergo
quid admonet hoc loco industriosa sedu-
litas. **P**rima pūisio. **F**iat inquit refor-

matio hospitaliū. hoc est enim de cura pa-
storis. fiat hec reformatio tā in tpali quā in
spūali regimine. ne illie cura pauperū ne-
gligatur. presertim ad salutē animarū suarū
in paciētia et penitētia cōgruis. et in sacra-
mentoz susceptōe. qualis fructus est in ho-
spitaliū fundatōe pūcipaliter intentus
Expediret quoque sic fieri in quolibet ho-
spitali quāsi obseruat parisius. vniiformi-
ter satis ad decretalē de aduocādis prius
medicis animarū quā corpoz **I**llic p festim
vt aliqs egrotus querit introduci. pus in-
tra ianuā confitet et absoluitur. **E**rit in-
sup prouidendū apud professos et profes-
sas in hmoi religionib sicut etiā fieri cō-
suevit in alijs omnibus quatinus tria vora
sua custodiant. obedientie. paupertas. et ca-
stitatis. **N**ā inueniuntur ibi appropriatō-
nes manifeste sicut apud seculares s; eos
exterere debuerat **A**nanie et saphi-
re. **Q**uid insup sibi volūt tot discursiōes
eoz p domos seculariū? **E**t o vtiā nulla
sint monasteria mulierū quā facta sunt pro-
stibula meretricū et phibeat adhuc deteri-
ora de? **S**ecūda pūisio. **F**iat ampli-
pūisio cōtra tyrannides varias et oppres-
siones miserabiles et indignas pauperis
populi. maxime eius qui subditus est ec-
clesijs. et hoc per predones domesticos. p
familiares in imicos sub vmbra seculari-
um dominoz. **H**as oppresiones videre
facilius est in rebus quā exponere sermoni-
bus. **E**t si mouent pastozes ex atrocitate
rerū prouidere. qualis erit sermo meus. quā
iacentes eos et torpentes valeat excitare?
Doueāt eos recogitata et lecta cōstās au-
toritas ambrosij. vt cui succedūt in simi-
li dignitate succedāt in pari cōstantie sta-
bilis inflexibilitate. **V**ideāt pastozes. ne
odiosi mores sui ferentes corā deo et ho-
bus. dent hanc causam grauaminis pau-
peris sui gregis. **T**ertia pūisio. **S**i
at vltior pūisio ne pauperib sua bo-
na auferant vel detineant. **H**ec sunt ea bo-
na que viris ecclesiasticis supersunt. vltra
simplicē victū et vestitū. iuxta decentiam
sui status in ecclesie republica. **N**otissima
est hoc loco sed durissima. **B**ernardi atque
hyeronimi sententia. qui retentōez hmoi
vel luxuriosam pūisionē. nō dubitauerūt
sacrilegiū immo omni sacrilegiō et depreda-
tione damnabiliorē appellare. **V**ideāt ec-
clesiastici. ne forte ob hoc iusto dei iudicio

proueniat rapine eius et conculationes in /
digne et iurisdictionu suaru usurpationes.
quia quandoque quod non habet rapit / tollit
fiscus. et quod subtrahit egeno / rapit pro
Doc enim est veteris proverbi sententia. quod
abdita vulpium / fiunt rapine luporum. ut
qui predatus fuerit / predet et ipse. **D**ic
insuper providendum erit de ceteri testamen
toru complemento / non impedimento per
eos qui accelerare debuerat. ecclesiasticos
curiales loquor per quos abusus incredi
biles fieri memorantur. ita ut nec fidelis i
uentur in testamento huius vel illius.
Quarta provisio. Fiat demum provisio
circa ecclesias versas in dissipatorem. qua
rum primitus extitit magnifica fundatio.
quatinus in eis seruitores assignentur iux
ta facultate redditu. vel cum alijs unian
tur. aut ex toto cassentur ne sint huiusmo
di beneficia depauperata / plus in scanda
lum et opprobriu quam in dei laudem et populi
edificatio. sicut in prioratibus nonnullis
experimur. **H**is itaque subuenire fundato
ribus antiquis sancti esset atque salubri
quam fundare novas ecclesiolas / volendo si
bi facere nomen. **S**upra modum conue
nit occurrere tante tamque federe abiecte pau
pertati immo mendicitati curatoru in lo
cis plurimis / qui tamen positi sunt in or
dine essentiali et ierarchico ecclesie milita
tis / tanquam minores prelati. et discipulo
rum successores / quibus tamen / nulla ob
egestatem suam reuerentia vel obediencia da
tur a subiectis quibusque nec inueniuntur
viri sufficientes qui talibus parochijs sic
in egestate versis / velint personaliter de
seruire. **Q**uid quod adduntur eis frequenter a
pastoribus crassis vel officarijs suis ipse
volentibus onera oneribus citatodes anga
rie talliationes. ita ut liberior sit iam laico
rum quam ecclesiasticoru talium conditio. nec
iam ut populus sic sacerdos. sed liberior
et honestior populus quam sacerdos. **E**t si ta
les deseruientes parochijs sint tantummo
do vicarij religiosorum vel canonicorum vel p
proprios curatos substituti / cogantur ipsi
principales de sufficienti vite sustentatio
ne provisione assignare. ne alijs in penu
ria laborantibus / ipsi in ocio totum diri
pian. fiat hoc fiat.

Consideratio .II.

Bonus pastor nequit animam suam da

re pro ouibus suis sicut vim irascibilem si
retinet vel in sevel in suis tyrannidem dece
ptricem que est lupus fallacie. **I**ubet apo
stolus. **E**piscopus qui pastor est / sit domui
sue bene prepositus. **A**lter enim sicut idem
arguit qua ratione diligentiam habebit ec
clesie dei qui regere propria nescit domum?
Domus autem prelati / curia est habens mi
nistros familiares et officiatos pro reddē
do unicuique bona et simplici fide quod su
um est / non ad spoliatioem sed correctioem
non ad corruptioem sed edificatioem. non
ad multiplicandū lites super lites. sed ad cō
pendiosum pacis stabilimentum. **S**icut
autem charitas incipit a se sic et reforma
tio debet inchoari ut primo fiat iudiciū a
domo prelati. sicut fit in uniuerso a domo
dei. ne preterea contingat obijci prelato.
medice cura te ipsum. **E**t illud apoli. **Q**ui
predicas non furandū furaris. immo et sa
cilegium facis. **P**rima provisio. **Q**uo
circa suadet industriosa sedulitas ut
fiat efficax non verbalis punitio contra astu
tissimam illam / immo sepe apertam tyranni
dem promotoru et procuratoru in anga
rijs et citationibus. que omnia cum iniustis
sine cōpenti fuerint pmissis / gratis absce
dunt a querela. nec iam gratis quia recipi
unt expensas ab innocentibus absolutis. de
que calumnijs puerissimis. de diffamatio
nibus preterea crudelissime impositis ip
si mercedem que eis male verat recipiunt.
Estle droyt de la porte bandet. **E**st hoc p
cor equitas. **N**onne claudicat hec disce
pratio. **E**sset nonne iustius ut huiusmo
di procuratores perciperent stipendia la
boris sui a dominis suis vel prelati qui
deberent subditis dare iusticiam quam ab in
nocentibus sic veratis. **E**t qui condunt le
ges iniquas ait dominus per **I**sayam. et scribē
tes iniusticiam scripserunt ut opprimerent
in iudicio pauperes et vim facerent cause
humilium populi mei. ut essent vidue p
da eorum et pupillos diriperent. **N**otetur
hic iuramentū quale debitū est prestari p
aduocatos. per promotores per notarios /
per procuratores. presertim ut nihil agāt
vel foueant quod iniustū esse vel credide
rint ab initio vel postmodū compererint
Secunda provisio. **F**iat insuper ab
breuiatio tam dispēditosorum litium. mode
ratō tot excomunicatōnum tam a iure quam
ab homine fulminatay. **E**t hoc nonnūquam

Verbo factus in concilio remensi

pro defendenda seu recuperanda re modica parum vtilivel prophana/cum tamen baculus iste primitus fuerit institutus a christo tanq̄s durissimū summūq̄s supplicium quo nolentes ecclesiā audire plecti deberēt. **Q**uod si ecclesiam nō audierit inquit christus sit tibi ethnicus et publicanus. **N**ūc apud quosdam talis regnat stoliditas/qualis apud illū qui vt muscā abigeret a frōre proximi ictu securis excerebrauit eum. Itaq̄s temporalis incōmoditas vix reputari debet musca pungēs: per respectum ad eternam salutem/quam auferunt aliquādo percussiones iste per excōmunicatōnes grauissimas que vt in aliquem ceciderint vix abijci possunt/trahētibz de vna in aliā lupis curie rapacibz.

B **T**ercia prouisio **C** Fiat amplius obseruatio decretalū prohibentiū ne detur aliquid omnino in spiritualiū administratōne aut saltem adhibeat moderatio tam in collationibz ordinum q̄s beneficiorū/in approbatōnibus sacerdotum officia/re debentium. **I**n sigillatōibus quoq̄ et multis similibus plus ad questum sicut dicunt aliqui q̄s ad spiritalem profectum sup̄impositis. **F**requat̄ur saltem ista tali modo q̄ ab om̄i specie mala symoniaci scandali semet abstineant. **Q**uarta prouisio **C** Fiat vltērius correctio subditorum fm̄ qualitatē delictorum et plus ad emendationē suam et timorē aliorum/q̄s ad pecuniarū exactiōem. que gregem simplicem scandalizat frequentē q̄s edificat. **Q**uod si delicti qualitas exigit imponere penam pecuniariam exponatur illa in pios vsus manifeste. ne plus ad auariciā pastorum q̄s subditorū correctōnem exacta videatur. **A**ddimus hic incidēter de iuramentis terribilibz exactis p̄ officiales. et a curialibus officiatos. dū examinat̄ aliquē criminofum sup̄ dicenda veritate. quibz tamē iuramētis deferre nolunt seu credere. qualia etiā violatum iri fore probabilius q̄s oppositū suspiciant. **H**ic non nēla quecus est manifeste ac crudelissime perditionis animarū? **C**um insuper dicat apostolus. q̄ omnis controuersie finis est iuramentum.

Consideratio .III.

C Bonus pastor nescit animā suam dare pro ouibus suis. si in sevel in suis/tyrā

nidem voracem nutrit que est lupus gula atq̄s luxurie. **S**obriū quidem nec multo vino deditum. nec preterea bigamū iubet apostolus episcopum institui. prohibens ex consequenti crapulosas comestrationes. potus ad equalia. meretricatōes sordidas/dare symbola. frequētare tabernas quasi non eis domus sint ad comedendū. aut velut histrionū more nullibi peius habeat q̄s in domo. **E**t que illic detractōnes bone deus. quales gonliardie. quanta in vitam hominū bene viuentiū et sobriorū derisio. qui risus lusus et gestū indecori vsq̄ ad scandalum vilissimoz mancipiorū vel mulercularū sibi ministrantiū. sciunt qui viderūt. **P**rima prouisio **C** Qua in te consulit industriosa. sedulitas vt fiat priō restrictio frugalitatis tante varietatis et multiplicitatē ferculorū sumptuosissimoz in eadē mensa vsq̄ ad nauseam et prodigam vastatiōem earum rerum ex quibus multi ventres pauperū pasci possent. **S**ileamus hic de egritudinibus inde nascentibus. de hebetudine mentis. de subuersione rationis. de occasione rapacitatis. de temporis quod preciosissimū est consumptione. **C**onsideret iniquitas illa qualis quantaq̄s est apud ecclesiasticos viuētes ex laboribus et oblationibus pauperū. **Q**ui ita luxuriantur quasi gratis obuenerint sibi. quasi preterea ad nihil aliud nati fuerint. diligentē quoq̄ pascitur apud eos et carius aliquādo canes q̄s pauperes. **N**ec ista dicuntur vt lauderetur in prelat̄is p̄sonis ecclesiasticis sordida tenacitas/honestati hospitalitatē cōtraria. sed assit frugalitas liberalis que non fm̄ inanem iactantiā aut opinionem prodigoz/ sed fm̄ consciētie virtutē iudicium mensuret. **U**trum vero pensata temporū modernoz qualitate/sit expedientius prelatos splendēre in ornatus exterioribus. vlt̄ducere vitam pauperum christo et apostolis conformē in nuditate aut vilitate vestiū/ alio loco deductum est. **S**ecunda prouisio **C** Fiat amplius. honesta restrictio talis pompe in multitudine onerosa et incōposita tot seruitoz tot equoz et muloz/ consumētūz. opes sine mensura sine fructu **A**dde q̄ enutrit homines istos comatlos et adulescentes lasciuos ociositas pessima doctrix. **N**am multa mala docuit ociositas

ait sapiens. cui pessime comites/ebrietas
 7 crapula coniungunt. Ad quid aliud/isti
 tunc student/nisi vel insidiari aliene pu-
 dicitie. prodigi sue. vel lusibus illecebra-
 libus occupari. Dinc illa adinuentio de-
 formissima habituū variorū. hinc iuramē-
 ta blasphemie 7 similia. hinc lusus taxil-
 lozum 7 similitū prohibiti. hinc omnia de-
 niq; tollentia morum honestatem. Sub-
 diti vero ceteri/quid faciunt/nisi quod vi-
 derint familiam sui pastoris facientē. imi-
 tantur certe 7 libenter. Aut qua fronte in-
 beret pastor crapulam 7 luxuriā a subdi-
 tis ejici/quī assidue coram oculis 7 in pe-
 netrabilibus suis illa intuetur 7 gaudet ex-
 erceri. Proverbum est. Qualis rector ci-
 uitatis/tales et inhabitantes in ea. Et mo-
 bile mutatur semper cum principe vulg?
Tertia provisio. **F**iat observatio ie-
 iuniorū ab ecclesia statutorū constantior
 apud divites et potentes presertim eccle-
 siasticos. apud q̄s pro chdolor versa sunt
 iam velut in derisum. cum soli fere paupe-
 res atq; rustici ieiunent. quibus vix est
 panis cibarius relictus ad saturitatē suf-
 ficiens. **Q**uarta provisio. **F**iat in-
 sitio diligens 7 cauta super peccatis enor-
 missimis qualia memozat apostolus in
 principio ad Romanos. quibus corru-
 pit heu omnis caro viam suam plusq; 30
 doma 7 gomorra. Et hoc sine differētia se-
 xus aut ordinis aut gradus aut generis/
 aut etatis aut religionis sacre aut matri-
 monialis vinculi. aut affinitatis spiritua-
 lis aut partū corporis honestarū. Credi-
 te fodientibus parietem per districtā in-
 quisitionem in foro penitentiali. qui ha-
 bentes obstetricandi scientiā: educūt co-
 lubrum tortuosum. 7 vident abominatō-
 nes pessimas que fiunt. **C**redite in quā qz
 providendū esset omnino cū effectu 7 di-
 scretōne/contra tantā familiaritatē in cu-
 bilibus et alibi. quā exercent parētes vtri-
 q; cum vtraq; progenie 7 affines affinib?
 in adolescentia. senesq; cum iunioribus
 tam in religione q̄s in scholis 7 alibi. **D**u-
 bitaverim prozsus. si non deteriores mo-
 res trahunt aliquādo pueri 7 puelle hac
 occasione in parentū domicilijs 7 religio-
 num 7 scholarum cōubernijs/ q̄s facturi
 erant in prostibulis lenonū vel meretricū
 Et hec interim dicta sint de secūda p̄tō-
 ne principali. opib; dicta firmē. fiat fiat

Tertia partitio **f**
 Tandem reliquū (principal.
 est pro cōplemento suscepto cō-
 monitiōis aliquid dicere. p ter-
 tia 7 vltima partitōne de pasce
 dis ouibus pabulo caritatiue subuentio-
 nis/dando animā quo ad vim cōcupisci-
 bilem pro eis. **E**t quidem nō inuenio
 pabulum caritatis et gratie melius effica-
 cius ve tradi posse gregi christi/q̄s per de-
 bitam collatōem sacramentoz. Illic q̄p-
 pe gratia confertur in suscipiente/virtute
 operis operati. hoc est vltra vel supra me-
 ritū susipientis/in virtute meriti christi
 instituentis sacramentū/7 illud spiritua-
 li privilegio ditantis vt inde opus priui-
 legiatum nomine. **C**ondecet preterea
 vt minister sacramentoz tunc maxime se
 disponat ad gratiā/dum eam suo ministe-
 rio studet apud subditas oues transfun-
 dere. Alioquin iuxta probabile sed formi-
 dabilem quorundā doctorū sententiā ip-
 se nouo se peccati laqueo stringit. **P**ro-
 posueram vero velut in antecedentibus.
 ita 7 hic reducere tertiā hanc partitōnem
 ad tres consideratōnes principales/ostē-
 sur⁹ in prima de pabulo salutaris gratie
 per sacramentū baptismi. confirmatiōis
 et eucharistie. **B**aptismus enim generat.
 confirmatō roborat: eucharistia comple-
 mētum prestat. **I**n secunda de pabulo sa-
 lutaris gratie per sacramentum peniten-
 tie quod lapsos reparat. mortuosq; viuifi-
 cat. **I**n tertio de pabulo salutaris gratie
 per reliquū triplee sacramentū scilz ordi-
 nis. matrimonij. et extreme vinctōis. **S**z
 preoccupauit idustriosa sedulitas breui-
 tatem diligens. 7 allegans sufficere si pro-
 uisiones idonee saltē alique vsq; ad dno/
 denarium numerētur. **P**rima provisio
 Quāobrem dic inquit vt fiat primo dili-
 gens examinatio illozū qui ministraturi
 sunt sacramenta. ne forte sint ignorantes
 formā necessario requisitam in collatōne
 huius vel illius sacramenti. ac proinde ni-
 hil agant seu conferāt. **E**xpertū est crebro
 multos ex confessoribus p ignorantiam
 culpabilem forme sacramentalis/nō verā
 dare sacramentalem absolutōem. **S**ic ob-
 stetrices aut laici/baptizare quādoq; pu-
 tantes paruulos de quoz morte dubitāt
 non vere baptizant. quia forma debita et

Verbo factus in concilio remensi

a christo instituta non vntur. Sic inuē
ti sunt quidā ex prelatiis nōnunq̄ errasse
in collatōne ordinū ex defectu / vel forme
vel materie vel intentionis debite / ita vt
suppleri vel de nouo fieri necesse fuerit ea
que prius acta credebātur. **Secūda p/**
uisio. **F**iat administratio sacramētorū
omniū sicut ap̄ls iubet de oibz / honeste. z
fm ordinē / nō in iocis / scurrilitatibus q̄
ad rem nō pertinēt. Errant hic fatui et fa
tue in baptismo paruulorū. in celebratōe
matrimoniorū cum vlulatiōe impudicis
et fedis irrisiōibz. In auditiōe autē mis
sarum cū quanta irreuerētia et indecētia /
videre quotidie est ad oculum. Nonne tā
gitor altare per laicos incōpositos. comi
tatos cantibus mingētibz ad pallas al
taris. Quid de viris ecclesiasticis tēpe mi
nisterij sui in ecclia z choro. quas ibi gar
rilitates nō videbis velut in foro mulier
cularum z rerū venaliū est. quas distractō
nes. quos risus. quos clamores. prohibē
te nemine ex superioribus. Nam et superiores
culpa par inuoluit. Quid demū de ritibz
impijs illozū quos deus om̄ipotens vel
corrigat vel male perdat qui nedū blasf
mias z insanias falsas exercere. immo de
fendere non verētur. etiā in ecclesijs nobi
lioribus. z hora missę. quas palliant sub
nomine fatuoz aduersus quas alias con
scripsim. **Tertia prouisio.** **F**iat colla
tio cōfirmatiōis sacramēntalis frequētiōz
p̄ diocesim. quia z si non sit semp̄ necessi
tatis vt actualiter suscipiat. est tamē neces
sitas ne cōtemnat. **Quarta prouisio.**
Fiat auditio missarū totalis diligentē
a subditis / p̄sertim diebus dominicis z fe
stiuis. et in suis parochijs. Versat enī in
hoc principaliter p̄ceptū de obseruatōne
sabbati. nec excusatur omittēs a violatōe
cessante causa legitima. Prouideat hic ne
insistant mercaturis z opibus seruilibus
tpe illo. Itē de recedentibz statim post asp
sionē aque benedicte vel dñici corpis ele
uatōem. Quid insup de multitudie p̄ce
ptiua tot festoz. que vel nō obseruāt z ita
peccat / vel egestati subditoz. mechanico
rū nō sufficiēter cōsuli. vel pessime ocio
sitati / qua nesciūt rurales bene vti ianua
grandis apitur. Subintroeūt cōsequēter
magno agmine ebrietates. lites lusus im
probi / expēse sumptuosissime. choree ple
ne peccatis z insanis z carminibus blas

femis / immo et p̄ inquisitorē dānandis.
dissolutōnes quoq̄ luxuriose. z ad breue
verbū. subingredit malū om̄e. ita vt qd̄ p
honore dei pro animarū salute fuit sapiē
ter institutū / vertitur in contumeliā eius
et salutis detrimentū. **Quinta prouisio.**
Fiat in vnaquaq̄ diocesi diligens electō
confessorū idoneoz p̄ sacramēto saluber
rimo penitentie digne ministrādo. In B
principalissima z fere tota refidertilitas
pro pabulo gregis dominici. Nam per sa
cramētū hoc penitentie / reducunt oues
errātes. sanant egrotē. pascunt famelice p̄
ferti si cōfessor prob⁹ / si cōtinens. si doct⁹
atq̄ sollicitus affuerit. Nōq̄n si sollicitat
ad malū. vt si ad questū solū mendicat. si
negligēter ignorāterq̄ sup̄ confitentium
transgressiōibz inq̄rat / si p̄ ebrietatē aut
iracundiā / sigillū inuiolandū quolibet ef
fregit. aut si demū blandiēs obstinatis
neq̄ deserere peccata volentibz eos absol
uere tentauerit. Vere simplicibz ouibus
xp̄i a talibus sacerdotibus q̄ non iā mer
cenarij sed rapaces lupi vocādi sunt. q̄lō
gius abigendi. **Sexta prouisio.** **F**iat cō
fessio corā oculis omniū in patenti loco /
ne subintroeat lupo rapax in angulū sua
dens agere / que turpe est etiam cogitare.
Ne aliter agentibz z sub familiaritatē spe
cie in angulis vel camerulis res ignomi
nia plenas exercentibz easq̄ de iore sa
crilegio sub deuotiōis specie palliantibz
excusantibusq̄. **Septima prouisio**
Fiat reseruatō casuū seu peccatoz. mode
ratiōz. Prouidendū est saltē q̄ nullus ca
sus iudicet reseruat⁹ q̄ ad iuuenes mio
res quatuordecim annis. qz nec habet etas
illa p̄fectū vsum ratōnis nec facilliter resis
tit tentationibz suis vel malicijs alienis.
nec audet leuiter corā p̄sonis extraneis et
autenticis cōparere. quātōm in de pudē
dis z verendis cōfiteri. **Consulendum est**
insuper verecundie et fame mulierū ne ū n
suspitiōnem veniant maritorum vel par
tū. si crebro. si palam. si de longinquo /
ad penitentiarios mitterētur. Expedi
niq̄ facilliter z cito relinquere potestate. m
sup occultis casibus / ipsis curatis z ordi
narijs. Non enī de publicis loq̄mur pec
catis. Relinquaetiam om̄ibus quos bo
na fide cōstiterit velle z scire proficere ani
mabus. nō ad questū vel subuersionem.
Tales quippe diligēter inq̄rendi essent /

inducendi et rogandi/immo conducendi quanto magis dum se vltro et gratis offerunt admittendi. Penitentia itaq; dicit Hieron. secundam post naufragium tabulam quam amplificaret et dilatare plus expedit quam vt nimia artatio sua/nequeat illos recipere qui alluci immo velut impelli debuerant. Quia super re extat quedam epistola longior ad pastozales dignitate. **O**cta/ua prouisio. **F**iat examinatio diligentior clericorum ad sacros ordines se offerentium. presertim in vita et moribus. de spe insuper continentiam quam vouet obseruandi. et vt latinam linguam competenter intelligant cum his que sacerdotale requirit officium. Alioquin consultius esset pauciores sed electiores constituere/que la rare passim per ouilia domini tales sine disciplina/sine eruditione/ sine continentia/nibila dissipatoribus lupis differentes. **H**ic de concubinarijs/ et de suscipiendo vel non suscipiendo sacramenta ab eis. de tolerando quoque scos vel abijciendo. de corripiendo insuper eos p superiores. non pro questu annuali eos cofouendo/ multa se offerrent tractanda/que alio loco disputata sunt. **H**ic preterea/ de non ordinandis ante etatem legitimam dispensatione non habita/caute agendum est. quia peccant ordinans et ordinandus. nec datur executio/immo nec ordo quadoque. si platus tales per expressum ordinare non intendat. **E**st enim essentialis in collatione cuiusuis sacramenti/conferentis intentio. **N**ona prouisio. **F**iat matrimonialis coniunctio cum omni solennitate. et bannis. nec in domibus prophanis. sed in ecclesijs/ ne incidat illud improprium apostoli. **E**ccliam dei contemnit. **D**oneatur quoque diligenter per suos confessores/ vt infra limites maritalis licentie sese contineant. ne abutatur inhonestius et execrabilius seipsum quam meretricantes in prostibulis. **D**ecima prouisio. **F**iat collatio diligens extreme vnctionis. dum adhuc patiens sentitur compos mentis quatinus ammonitio salubris de salute propria. pia quoque ad hoc sacramentum deuotio/ sibi proficiat aliter quam si pressus egritudine/ animus nihil attenderet. **E**st quidem hoc sacramentum reiterabile. **E**st etiam necessitatis vt non contemnatur. quauis non vt continuo vel semper suscipiatur. **H**ic de egro

tantibus. specialiter in domibus hospitalium. deque sepeliendis eis cum pietate/ dum illic forte ignoti moriuntur esset attendendum. **U**ndecima prouisio. **F**iat frequentior utiliorque visitatio per totam diocesim vel prouinciam/ spargendo vbiq; bonum semen verbi dei. etiam si fieri comode potest/ presente prelato principali putura volunt vt circumeat parochiam. **H**ic est cardo totius reformationis ecclesiastice. **H**ec virtus omnis huius aut similis concilij prouincialis. **Q**uoadmodum enim veteri proverbio dicitur. **O**culus domini impinguat equum. **S**ic presentis pastoris autoritas/nutrit et pascit gregem suum. **I**ta tamen si prouidus et copiosus in se et familia sua pastor fuerit et sagax non lupus. non latro rapax. **H**oc modo visitare nonne esset dare pondus autoritatis et honoris verbo dei. quod nunc per inertiam vel omissionem/ ne dicam vituperationem prelatorum versus est apud subditas oues in opprobrium quoddam et fabulam. **Q**uare quia videt populus solos mendicantes et pauperes/apud eos contemptibiles predicare verbum. nec adesse prelatos. vt vel sua illud honoraret pntia. **V**isitando denique exerceret inquisitionis officium. inquirendo de doctis varijs et pegrinis clam vel palam seminatis. de sortilegijs. de superstitionibus. de blasphemijs et contumelijs. et grauiamibus plebis per exatores curiales/ vel alios/ de excommunicationibus quoque iustis vel iniustis et citationibus vel angarijs. **E**xerceretur proinde sacramentum confessionis fructuose et misericorditer. tam pro casibus reueratis quam pro quibusdam criminibus que parochiani celant quandoque proprijs curatis. et aliqui non sine iusta ratione. **C**oncernit et hic visitationis modus archidiaconos ne plene ad quietum et subuersioem quam ad pietatem et edificationem sua visitatio iudicet executi. **E**t ne sit velut carter abiges quidem mures a caseis. ipos vero plene deuoras. **H**oc preterea respicit celebratio annua conciliorum prouincialium. quoniam secundum verba iuris. nihil pene sic mores disciplinatos ab ecclesia expellit/ quam negligentia sacerdotum. qui contemptis canonibus/ ad corrigendos ecclesiasticos mores/synodum facere negligunt. **D**einde ne quis diceret quod sufficientes contra omnem preuaricationem constitute sunt leges a prioribus/ subditur quod ea que

De visitatione

frequenti p̄uaricatōe iterant/frequēti sententia debēt condēnari. et velut repullulātia malis radicibus germia crebrius amputari. p̄sertim p̄visitatōem que est que dam applicatio legum ad opatōem ⁊ sua viuificatō. que aliter mortue sunt vel languescunt. **D**uodecima p̄uision. **F**iat ad extremū reductio pulcre pacis tam turpiter exulantis ad habitaculū totius ecclesie. et hoc p̄ imploratōem diuine misericordie. **P**er morū correctōez/ qui nos sua pueritate a nobis deo q̄ separāt. **P**er concilij generalis (si ita visum fuerit) celebratōem in quo generales p̄ xpianitatem errores passim sparsi venirēt hoc generali remedio corrigendi. **P**ergebat hoc loco industriosa sedulitas/ velle plura/ particulariaq̄ sup ip̄o scismate pestifero terminando differere vt de subtractōe. de neutralitate/ de beneficioz ad ordinarios reuocatōe. sed modestia repressit dicens. hic neq̄ locum esse. neq̄ tempus. iam q̄z dādus est ait multiloquio tuo finis. **P**arui modestie/ et sub exhortatorio quodaz epilogo cōcludere taliter instituit. **B**onus pastor vt audiuit vestra deuotio preclarissima viri patres ⁊ fratres/ bonus pastor animā suam dat pro ouibz suis/ dicit x̄ps pastor ille qui fecit quod docuit. **H**ā cepit facere. post docere/ vt qui potens erat prius opere/ post sermone. **P**ri^o corā deo de hinc corā populo. **D**edit animā suā pro ouibus suis in p̄dicatōe in opatōe in sacramentoz p̄ mortē eius viuificatōe. **F**iat hoc similt̄ a vobis. **A**tendite prius vob/ de hinc vniuerso gregi. in q̄ posuit vos spiritus sanctus regere ecclesiaz dei/ quā adq̄siuit sanguine suo. **Q**uāobrez inueniat apud vnuquēq̄ vestrū conformit̄ ad p̄missam triplicitatē/ et sacrā euangeliij lectōnez triplex conditō. **V**ocet vnuq̄q̄ oues suas p̄prio noie ⁊ hoc predicatōe ⁊ familiari exhortatōe. **V**adat añ eas ⁊ hoc exēplari cōuersatōe ⁊ sollicita directōe. **D**escēdat ⁊ adiuuet eas ⁊ hoc in sacramentoz religiosa ministratōe. **S**ic associabit eū sedula turba/ canes latrantes i voce p̄dicatōis. **S**ic audient vocē eius oues. ⁊ sequēt. quia p̄cedet eas in gressibz opatōis. **S**ic demuz cognoscat singulas et noie attendēs diligēt vultū pecoris in sacramentoz p̄sertim p̄fessionis exhibitōe. **S**ic pascet eas tripliciter. **P**ascet verbo. **P**ascet exemplo.

Pascet subsidio. **E**t hoc p̄ seip̄m qd̄ vtiq̄ sanctius efficaci^o est/ vel p̄ idoneos visitatores substitutos. **A**dinuate deo/ et oia p̄firmante/ q̄ est pastor bonus ⁊ de^o benedictus. **I**n secula seculorū amen. **F**init.

Incipit tractatus eiusdē Cancellarij parisiē. **D**e visitatōe prelatorū vel de cura curatorum.

Alaudē dei et edificatōem populi christiani / cōpilata est hec breuis ⁊ rudis cōpilatio/ tēpore quo celebrabat Remis p̄uinciale cōcilium Anno dñi. **D**.cccc.viii. april collecta tā ex sermone illic habito q̄ ex sedulis dictis varijs plimoz. **E**t in p̄mis cū institutōes canonice/ sint inefficaces ⁊ lāgvide/ nisi per pastore q̄ est lex viua/ demādetur effectui/ saluberrimū videt p̄ reformatōe mox ⁊ subditoz emēdatōe/ q̄ pastor iuxta canonicas sanctōes visitet diligēt ⁊ crebro suū gregē/ aut p̄ ip̄m aut p̄ vicarios doctos/ hñtes plenariā ab eo p̄ratem/ in negocijs p̄serti spūalibz ordinādis ⁊ expediēdis/ p̄cipue circa materiā penitētie. put eis visum fuerit expedire. ⁊ cū moderato stipēdio eis ordinādo p̄ platū. **Q**ua in re vident̄ attēdēda p̄ quadā generali re mēoratōe ea q̄ sequūt. cū additōe v̄l diminutōe fm circumstātiāz occurrētū q̄litate. ⁊ cū appositōe remedioz fm prudētiā visitat̄. **P**ri^o visitatur p̄lat^o aliquā parochiā p̄sonalr/ aduentū suū p̄nūciat per dies aliquot pri^o indicās p̄ scedulam vt si q̄s indigeat p̄silio vel remedio salubri p̄ facto p̄scie sue/ siue incōmutatōe vtorū/ siue in casibz refuatis siue in alijs q̄buscūq̄/ sit pat^o tali die. tali hora ⁊ tūc p̄fidet aduēiat. **I**ndicaf̄ p̄terea oibz parochianis cessatō ab oī ope/ vt i ecclesia p̄peant. **I**tē si visitator sit p̄lat^o/ indicet eis vltra h̄ q̄ ad sacm̄ p̄firmatōis digne suscipiēdū se p̄parēt. ⁊ illō recipiat. **Q**ui si nō sit p̄lat^o/ indicet adire eū q̄ primū p̄mode poterūt. **E**t ei sacm̄ salubre. nec p̄tēnendū dum oportunitas se ingerit. **I**tē visitator in principio sui aduētus/ poterit ad pplm̄ i ecclesia p̄ sevel p̄ aliū facere p̄monitōez breuē/ p̄formit̄ ad illa q̄ p̄tinēt in tractatulis p̄positis. p̄ eruditōe simpliciu sacerdotū ⁊ populorū/ in materia p̄ceptoz ⁊ conscie. **I**tem visitator poterit prius si volue